

Solun 28 Şubat Sınavı

Musa Üzer

Türkiye'de solun Müslümanlar tarafından tasvip edilmeyen teori/pratiklere sahip olmasının en temel nedeni onun aydınlanmanın meydana getirdiği düşüncelerden biri olmasıdır.

Farklılıkları, ciddi eleştirileri olmasına rağmen sol, aydınlanmanın dilinden, dünyasından konuşur. Aydınlanma hegemonyasıyla bir ittifakı kaçınılmazdır dolayısıyla. Marx'ın "din" ile ilgili meşhur sözü ön-Marksist temelde, Hegel'in tarih felsefesi etkisi altında olduğu dönemde yazılmıştı. Ön-Marksist temelde yapılmış tespitler daha sonraki Marksist dönemde de büyük oranda belirleyiciliğini korudu. Kolay kolay Marksizm'in aydınlanma paradigması dışına çıkması da beklenemezdi. Fakat buna rağmen Marksizm'in kapitalizme yaptığı eleştiriler bugün için dahi geçerli olan güçlü tezleri içeriyordu.

K. Marx'ın Hindistan'ın İngilizler tarafından sömürgeleştirilmesini desteklemesi ya da F. Engels'in Cezayir'in Fransızlar tarafından sömürülmeye çalışılmasında Fransızları destekleyen yorumları "ilericilik" merkezli tarih felsefesi ışığında yaptıkları değerlendirmelerdi. Onun içindir ki, Marksist öncülerin dine eleştirilerinin felsefi temeli daha çok tarih felsefesine dayandığından dolayı epistemolojik açıdan yetersiz kalmıştır. Doğal olarak Türkiye'de sol ile resmi ideoloji arasındaki ilişkinin dönem dönem ittifak denebilecek tezahürler göstermesi şaşırtıcı olmamalıdır. Türkiye solu dine ait yaklaşımlarında; aydınlanmanın, burjuva radikalizminin argümanlarını, retorikini çoğunlukla kullanmıştır. Dini Orta Çağ'a ait kılan bu bakış açısını "komplekssiz" yaklaşım çabası içinde olan ve teorik-entelektüel yönüyle temayüz etmiş Birikim Dergisi ile devrimci pratik kaygı yoğunluklu bir iki grup dışında solun tamamında görebilmek mümkün.

Resmi ideolojinin kuruculuğunda öncülük rolünü oynayan ordu, ilericilik(!) sıfatına haiz olduğundan özellikle 1950-70 sürecinde Türkiye solu tarafından müttefik kategorisi içinde değerlendirilmiştir. Darbe geleneği içerisinde önemli bir yer işgal eden 27 Mayıs darbesi bundan dolayı sol cemahten ilerici bir darbe olarak değerlendirilmiştir. Sol siyasetin atılım yılları olarak adlandırılabilir 68 kuşağının önemli sloganlarından biri "Ordu-Gençlik El Ele!"dir. Türkiye solunun en eski örgütü olan illegal TKP, mevcut sistemin ideolojisi olan Kemalizm'le ilişkisinde -özellikle Mustafa Suphi gibi önder kadrolarının katledilmesinden sonra- araya sınır koymaya çalışmasına rağmen, bunu başaramamış, sosyalist devrim koşulları gerçekleşinceye kadar Kemalizm'e yol gösterme rolünü kendine biçmişti. 1960'larda solun kitlelerle buluşmasını sağlayan TİP de çok farklı bir tutum içine girememiştir. TİP, 1970'e gelindiğinde beklenen darbenin "sol tandanslı" olma ihtimali karşısında eleştirel tutum takınmayarak ufuktaki darbeyi beklemiştir.

1965'te şekillenmeye başlayan ve önder kadrolarının çoğunluğunun geçmişte TKP ile ilişkili olduğu ve son derece heterojen yapıya sahip Milli Demokratik Devrim hareketi muhtemel sol darbeleri açıktan ve peşinen desteklemiştir. Dönemin gençlik önderlerinin içinde bulunduğu, Mihri Belli liderliğindeki MDD, kendilerine "Sol Kemalist" diyen darbe hazırlığındaki subayları "devrimci" olarak nitelendiriyor. Sistem tahlilini büyük oranda Doğan Avcıoğlu ve YÖN hareketinden alan MDD, Türkiye'de iki ana ilerici akımın olduğunu söylüyordu. Mihri Belli bunu şu şekilde teorize eder: "Türkiye'de iki ana ilerici akım vardır. İki devrimci kol, güç birliği halinde Türkiye'nin gelecekteki tarihi kaderini tayin etmek durumundadırlar. Mustafa Kemal kolu ve Sosyalist kol." Beklenen sol darbe gerçekleşmeyip, aksine kendilerine karşıt mahiyete sahip 12 Mart muhtırasının gerçekleşmesi 70 sonrası devrimci diyebileceğimiz kopuşu hızlandırmıştır.

Önder kadrolarının tümü MDD içinden çıkan THKO, THKP-C, TKP-ML birbirlerinden farklı dozajlarda da olsa sistemden kopuş çabalarıdır. Bu bağlamda; ideolojik yapısı zayıf, Kemalizm'le yeterince arasına mesafe koyamayan ve daha çok "pratikçilik" içerisinde bir THKO vardır. Teorik önderliğini Mahir Çayan'ın yaptığı THKP-C ise gittikçe sistemden, dolayısıyla Kemalizm'den kopuş süreci içerisinde olmasına rağmen yeterli düzeyde bunu gerçekleştirememiştir. MDD'nin eleştirisi temelinde oluşmasına rağmen THKP-C, sistem tahlilini Doğan Avcıoğlu'nun tezlerinden oluşturmuştur. Ama 1974 süreci sonrasında THKP-C çizgisine sahip çıkan örgütlenmeler sistemle, Kemalizm'le mesafelerini -dar anlamda- ideolojik ve pratik açıdan aşabilmişlerdir. 1980 öncesi Devrimci Sol pratiği buna örnek olarak gösterilebilir. Kemalizm'le bağların kopartılmasında diğer iki örgütlenmeye göre TKP-ML daha başarılıdır kanaatimizce. Örgüt teorisyeni İbrahim Kaypakkaya, daha önce içinde bulunduğu Doğu Perinçek önderliğindeki TİKP'e yoğun eleştirilerde bulunarak kopuşu gerçekleştirmiştir. 1972 sürecinde en net denilebilecek teorileri dile getiren İ. Kaypakkaya solun Kemalizm'den kopuşunda öncülük rolünü oynamıştır.

1980'e gelindiğinde sisteme karşı muhalefette radikallik yarışına giren sol gruplar 12 Eylül darbesiyle hallaç pamuğu gibi dağılmak zorunda kalmışlardır. İdeolojik ve örgütsel açıdan 12 Eylül'de büyük darbeler yiyen Türkiye Solu, ancak 1980'lerin sonlarına doğru kendini toparlayabilme imkanını bulmuştur. Darbe geleneğini yakından tanıyan, bizzat kendi üzerinde iki defa yaşayan sol muhalefetten 28 Şubat'ta daha farklı bir pratik sergilemesinin beklenmiş olması doğal olsa gerek. Bu beklenti birilerine yardım veya el uzatma anlamında değil, kendi ideolojik, siyasi tutarlılığını koruyabilmek, cezaevlerinde darbe dönemlerinde işkencede katledilen mensuplarına ihanet etmemenin bir gereği anlamındadır.

28 Şubat'ta sol siyaset içerisinde bulunan belli bir kitleliliğe sahip ya da üzerinde konuşulabilir bir pratiğe sahip örgütlenmelerin tutumlarını değerlendirmeye çalışırsak...

ÖDP

Türkiye solunun legal partilerinden olan, her ne kadar son zamanlarda ayrılmalar ve tasfiyeler yaşasa da farklı siyasetlerin kurduğu ÖDP, 28 Şubat'ta siyasal literatüre "Ne ... Ne ..."ciliği kazandırdı denilebilir. "Ne Şeriat Ne Darbe!" sloganıyla sahnedeki yerini aldı ÖDP. Siyasetini istenilen değil, istenmeyen üzerinden yürüten ÖDP, doğal olarak kendini kaybetti. "Ne ... Ne ..." siyaseti iki kesime karşıtlığı ifade etmek için kullanılmış olsa da olay dilde durduğu gibi durmuyor. Herşeyden evvel, hakim bir sistem var ve egemenler halka, halktan olan İslami kesime karşı darbe yapıyorlar. Dolayısıyla ikisine de karşıtlık iddiası, eli sopalı postallıların ekmeğine yağ sürmekten başka bir şey değildir. Tarafsızlık ya da ikisine de karşıtlık mevcut hegemonyayı beslemekten başka bir sonuca çıkmadı. Üstelik ÖDP 28 Şubat sürecinde Refahyol iktidarının devrilmesi için bazı etkinliklere de katılabildi. 28 Şubat'taki tavrının ve İslami kesimle olan ilişkilerinin bir başka nedeni ise ÖDP'nin "burjuva siyasetçilerini" andırır söylemi ve pratiğidir. Radikal demokrasi diyebileceğimiz siyaset tarzını uygulamaya çalışan ÖDP, 28 Şubat sürecinde niçin sadece darbe karşıtlığı yapıp kitlelere önderlik edebilecek eylemlilikler yapmadı? Üstelik seçmenlerin oyuna talip bir parti pozisyonundayken. Türkiye solunda bir tabu haline getirilmiş olan "İlericilik" mi bunu engelledi diye düşünmekten insan kendini alamıyor. Öyle ya, en nihayetinde Kemalizm'in kültürel formu çağdaş değerlere daha çok benziyor. Çünkü ÖDP "Ne Şeriat!" sloganını "şeriat" üzerine uzun tahliller yaparak kullanmış değildir. Aydınlanmacı formasyonunun ve de "şeriat" meselesinin Türkiye'deki hakim ideoloji tarafından kodlanmış bakış açısının çağrışımlarının etkisiyle kullandı. Parti programında din ve inanç özgürlüğünden dem vuran ÖDP, bu özgürlüğün kullanılması, gerçekleştirilmesi için bir şey yapmamıştır. Ama parti programına şeriatçı hareketin güçlendiği tezini (!) koymayı da ihmal etmemiştir.

ÖDP sadece 28 Şubat'ta değil, F Tipi olayında da kaybetti. ODP Başkanlık Kurulu 21 Aralık 2000'de F Tipi ile ilgili bildiri yayınlıyor: "ÖDP, F Tipi cezaevlerine karşı mücadelede kendi politikalarıyla farklı bir taraf olmalıdır. Dolayısıyla kendi politik hattına uygun bir eylem çizgisini savunacaktır. Bu eylem çizgisine uymayan faaliyetlerin dışında duracak, sadece katıldığı eylemlere politik olarak sahip çıkacaktır." Bu sözlerin ne demek olduğunu ÖDP, F Tipi için eylem yapan ya da açlık grevlerine destek veren çok sayıda il ve ilçe yöneticisiyle PM üyesi 22 kişiyi disiplin kuruluna verip Şişli İlçe Başkanı ve üç yöneticisine 6 ay uzaklaştırma cezası vererek göstermiş oldu.

EMEP

1980 öncesinin illegal örgütlerinden TDKP'nin legalleşmiş hali olan, mücadelesini yoğunluklu olarak işçi kesimine dayalı olarak yapan Emeğin Partisi ise 28 Şubat sürecinde üniversitelerde yapılan protesto eylemlerine fiili destek vermiş fakat daha sonra desteğini çekmiştir. Bunda sol cephede kendilerine yönelik yapılan eleştirilerin rolü olduğu gibi, dönemin beşli çetesi içinde yer alan DİSK unsurları içinde partili kadroların olmasının rolü de vardı. Teorik çerçevelerinde emperyalizme karşı mücadele eğilimi taşıyan herkesin birleştirilmesine yönelik taktiğin doğru olduğunu ve anti emperyalist mücadele içinde birleşebilecek güçlerin genellikle işçi ve emekçilerden ibaret kalmayacağını belirtmelerine rağmen pratikte bunu çok fazla gösterebilmiş değillerdir. Oysa EMEP'in 28 Şubat sürecinde üniversitelerde yapılan protestolarda ki aktif katılımını koruması çok daha tutarlı ve anlamlı olurdu.

SİP (TKP)

28 Şubat'ta Müslümanlarla gerilimde öncülük rolünü oynayanlardan SİP'in (TKP) ideolojik pratik tutumu aslında sol muhalefet içinde çok fazla ciddiye alınacak mahiyette değil. "Türban Neyi Örtüyor?" broşürünü dağıtarak Müslümanlara karşı cephenin içindeki yerini alan SİP (TKP), mücadelesini "sosyalizmcilik" iddiası üzerine kuruyor. İdeolojik yapısı itibarıyla tarihsel solcu diyebileceğimiz, tarihte kalmış Ortodoks Marksizm'in kuyruğuna takılmış; çöpe atılmış tezlerle dört elle sarılıp, neticesinde kaçınılmaz olarak İslam'a ve İslami mücadeleye karşı şablonik yaklaşım içinde bulunmaktan kendini kurtaramamıştır. İdeolojik saflığını İslami mücadeleye olumsuz yaklaşan sol grupları eleştirip, İslam'a en uzak mesafede durarak sağlamaya çalışması, kaçınılmaz olarak kendilerine sistemin, gücün yanında yer bulmalarına yol açıyor. "Türban Neyi Örtüyor?" broşüründe ve yayın organlarında yer alan yazılarındaki kaynakların İlhan Arsel, Faik Bulut, Server Tanilli gibi yazarlardan oluşması SİP'in (TKP) donanımını gösteriyor. Şunu söylemekte yarar var: SİP (TKP)'in tutumu sadece Müslümanlara karşı problemlidir değil. F Tipi cezaevleri ve "Hayata Dönüş Operasyonu" katliamları sırasında diğer sola karşı da gerçek yüzünü gösterdi. Operasyonda katledilen tutukluların kanları daha yerde iken yayın organlarında yazdıkları yeniler yutulur cinsten değildi. Kendi yöntemlerini 'sosyalizm mücadelesi' olarak tarif eden, cezaevlerindeki tutuklular ve onların örgütlerini ise 'devrimci demokrasi mücadelesi veren' şeklinde tanımlayan SİP (TKP); F Tipi cezaevlerini, devrimci demokrasi mücadelesi yönteminin bitmesinin başlangıcı ve bundan sonra "sosyalizmcilerin" yani kendilerinin önünün açılması olarak değerlendirebilmiştir.

PARTİ-CEPHE ÇEVRESİ

Türkiye solu içerisinde devrimci-demokrasi mücadele tarzının legal-illegal, hem tarihsel süreklilik hem de kitesellik açısından en önemli temsilcisi olan Parti Cephe ise 28 Şubat'ta diğer sol yapılanmalara göre daha net ve açık tavır aldı. Darbe tahlilinin temelinde sistemin faşist darbeci kimliğinin tezahürünü yerleştiren bu gelenek THKP-C sürecinden itibaren Sovyet ya da Çin sosyalist anlayışlarından uzak, "özgücü", halkın merkeze alındığı devrimci demokrasi tarzını uyguladı. Halkın değerlerinin merkeze alındığı bir ideolojik donanımın

mahiyetinde problemler olması ise kaçınılmazdı. Ulus devlet süreçlerinde halkın değerlerinin olumlanması anlayışının kökenine indiğimizde ulusçu damarları görmemiz söz konusudur. Başörtüsü eylemlerinin yoğun olduğu dönemde aktif katılım sergileyen bu siyaset, diğer çevrelerden gelen eleştirileri çok da fazla dikkate almadan Müslümanların sisteme karşı eylemliliklerini kendi iç tutarlılıkları açısından sürekli olarak destekledi. Fakat devrimci-demokrasi tarzının doğasında saklı olan pratik-pragmatizm yer yer açığa çıktı. 17 Ocak Beykoz operasyonu sonrasında çıkarılan Kurtuluş Dergisi Özel Sayısı; kapağındaki başlıktan içinde yer alan tahlillere, kullanılan üsluptan yararlanılan kaynaklara kadar devrimci tutarlılıkla bağdaşmayacak bir tabloyu ortaya koyuyordu. Oysa ki, sistem ve sistem karşıtı unsurları ayırıştırıp muhaliflere karşı sistemin dilini kullanmayan bir söylemin geliştirilmesi gerekiyordu.

Müslümanların sol kesim üzerine söylediklerine gelince, doğrusu, özellikle "Söyledikleri" sözcüğü tercih edildi. Günlük birkaç yazı dışında herhangi bir yayının organında inceleme-değerlendirme yazısı çıktığını söyleyebilmek zor. Sol kesimin biz Müslümanları tanımadığı gibi, Müslümanlar da solu yeterince tanımıyor. Değerlendirmelerin en başında şu tespiti sık sık duymuşuzdur: "68 kuşağının hızlı Marksistleri bugün siyasette, medyada, ekonomide, üniversitede 28 Şubat'ı aktif olarak destekleyen kişiler." Sistem değerlendirmesinde bu tespitleri gerçekliği olan bir yere oturtmak pek mümkün değil. 68 kuşağının hızlı Marksistleri denilen kişiler -Perinçek ve şürekası dışında- sınırlı sayıdadır. 28 Şubat'ın aktörlerinden örneğin Mesut Yılmaz'ın, Nur Serter'in, Kemal Gürüz'ün kökenlerinin sağcı olmasından hareketle 28 Şubat'ın sağ bir darbe olarak değerlendirilmesi nasıl mümkün değilse sol bir darbe olarak nitelendirilmesi de mümkün değildir. Perinçek ve örgütüyle ilgili olarak da, diyebiliriz ki 1970'lerin başlarından itibaren sol camianın tecrit uyguladığı, üstelik ideolojisi soldan ziyade Kemalist burjuva devrimciliği özelliği gösteren bir kesimi solun merkezine oturtmak ne kadar doğru? Biz de genel sol kamuoyu gibi Perinçek ve ideolojisini sol muhalefet içerisinde görmediğimizden, değerlendirme dışında bırakmayı tercih ediyoruz.

İslami camiada yapılan değerlendirmelerden ikincisi ise solun 28 Şubat'ta sınıfta kaldığıdır. En nihayetinde, solun 28 Şubat'ta sınıfta kaldığı doğrudur. Ama bu tespiti, Müslümanların 28 Şubat'ta sınıfı geçtiği kabulüyle söylemek doğru değil. Sürecin devamında gelen ve muhaliflerin ezilmesinde önemli rol oynayan F Tipi zulmüne İslami kesimden sınırlı çevreler ve kişiler tepki gösterebildi. F Tipi cezaevleri sanki sadece solcuların kalacağı "mekan"larmış gibi algılandı ki sadece solcular kalsaydı dahi gerek siyasi basiret gerekse ahlaki tutarlılık açısından bütün İslami kesimlerin pratik olarak F tipi zulmüne karşı çıkması gerekmiyor muydu?

Sol kesimin de benzer mantık örgüsüyle dile getirdiği İddialarda objektif, muhatabını tanıyan, devrimci tavır ve sorumluluklarını yerine getirdikten sonra sözünü söyleyen bir pozisyonunun olduğunu söylemek mümkün değil. Yukarıda da bahsettiğimiz F Tipi cezaevi süreçlerinde solun topyekün tavır aldığını söyleyebilir miyiz? Sosyalizm mücadelesini yürüttüğünü söyleyen SİP (TKP), F Tipi operasyonlarıyla devrimci demokrasi mücadelesi yönteminin bittiğini, artık kendilerinin önünün açıldığını söyleyebilme fırsatçılığını göstermedi mi? ÖDP, parti yöneticilerinden F tipi eylemlerine ve açlık grevlerine destek verenleri cezalandırmadı mı? Onun içindir ki 28 Şubat'ta sınıfta kalan sadece şu veya bu kesim ya da anlayış değil maalesef bütünüyle toplumsal muhalefet olmuştur. Şu anda içinde yaşadığımız emperyalist savaş süreci ise bu muhalefetin tekrar canlanması, tüm unsurlarıyla tepkisini göstermesi açısından önemli bir imtihan unsuru ve heba edilmemesi gereken bir imkan oluşturmuştur.

Haksöz Dergisi Sayı: 143 - Şubat 2003

Kaynak: Solun 28 Şubat Sınavı - Musa Üzer

